
UDC 372.874(438)

DOI 10.35433/pedagogy.3(122).2025.20

MODERN TEACHING METHODS IN POLISH ART EDUCATION

T. V. Shostachuk*

The article examines current trends and teaching methods used in the system of art education in the Republic of Poland. In the context of globalization, digitalization, and socio-cultural changes, the implementation of innovative approaches to art education becomes particularly important, as it should not only preserve cultural heritage but also foster the development of creativity, emotional intelligence, and visual thinking of learners. The aim of the study is to analyze contemporary pedagogical strategies in art education, their impact on the formation of a creative personality, and to compare innovative practices with traditional teaching methods. Particular attention is paid to the views of Polish scholars, including Urszula Szuszczyk and Beata Kunat, who substantiate the need for a holistic approach to art education through the integration of verbal and visual communication, stimulation of students' individual experience, and the development of their perception, imagination, and thinking. The study also analyzes modern educational methods such as learning through action, intuitive drawing, the valorization method, the use of information and communication technologies, multimedia content, group creative projects, and others. It describes school educational and art projects such as "What Do Works of Art Tell Us?", "Art Around Us", "Virtual Museum of Imagination", as well as extracurricular art initiatives: the "Children's Museum" project at the Museum of Contemporary Art in Kraków; the "Summer Art" project at the Małopolska Cultural Center in Nowy Sącz; and the e-mobius project developed at the Institute of Arts of the University of Silesia. The conclusions emphasize the need to enhance the status of art education in Poland and Ukraine. The importance of continuous professional development of art educators, modernization of curricula, and the understanding of art as a multidimensional tool of humanitarian influence and personal development is highlighted.

Keywords: art education, visual arts, group projects, multimedia, intuitive drawing method, visual perception.

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПОЛЬСЬКІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

Т. В. Шостачук

Анотація. У статті досліджено актуальні тенденції та методи навчання, що використовуються у системі мистецької освіти Республіки Польща. В умовах глобалізації, цифровізації та соціокультурних змін особливої ваги набуває впровадження інноваційних

---

* Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Docent
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
tatianashmeliova1@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4542-2835

підходів до мистецької освіти, яка має не лише зберігати культурну спадщину, але й сприяти розвитку креативності, емоційного інтелекту та візуального мислення здобувачів освіти. Метою дослідження є аналіз сучасних педагогічних стратегій у мистецькому навчанні, їх впливу на формування творчої особистості та порівняння інноваційних практик із традиційними методами викладання. Особливу увагу приділено поглядам польських науковців, зокрема Уршули Шушич, Беати Кунат, які обґрунтовують необхідність цілісного підходу до мистецького навчання через поєднання вербальної й візуальної комунікації, стимулювання індивідуального досвіду учня, розвитку його сприйняття, уяви та мислення. У дослідженні проаналізовано також сучасні освітні методи, такі як: навчання через дію, інтуїтивне малювання, метод валоризації, використання інформаційно-комунікаційних технологій, мультимедійного контенту, групових творчих проєктів тощо. Описано шкільні освітньо-мистецькі проєкти "Про що розповідають нам твори мистецтва?"; "Мистецтво навколо нас", "Віртуальний музей уяви" та позашкільні мистецькі проєкти: проєкт "Дитячий музей" в Музеї сучасного мистецтва у Кракові; проєкт "Літнє мистецтво" у Малопольському культурному центрі у Новому Сончу та проєкт e-tobius, розроблений в Інституті мистецтв Сілезького університету. Зроблено висновки про необхідність підвищення статусу мистецької освіти у Польщі та Україні. Підкреслено важливість безперервного професійного розвитку педагогів мистецьких дисциплін, модернізації навчальних програм та осмислення мистецтва як багатовимірною інструменту гуманітарного впливу й особистісного становлення.

Ключові слова: мистецька освіта, образотворче мистецтво, групові проєкти, мультимедіа, метод інтуїтивного малювання, візуальне сприйняття.

Introduction of the issue. In the contemporary context of globalization and the rapid development of the information society, the education system is undergoing significant transformations. This is particularly relevant to art education, which should not only preserve cultural traditions but also respond to new challenges by introducing innovative teaching approaches. Polish art education serves as an example of combining profound humanistic principles with modern pedagogical technologies, which makes it a subject of interest for both researchers and practitioners in the fields of pedagogy and art.

The relevance of the problem is determined by the need to analyze effective teaching methods that contribute to the formation of a creative personality, the development of creative thinking, and the artistic abilities of students in art institutions. In the context of the ongoing reform of the educational system in Ukraine, it is particularly important to study the experience of European countries, especially the Republic of Poland, which demonstrates positive results in the organization of art education.

Current state of the issue. The leading figures of Polish pedagogy, who devoted numerous scholarly works to

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та інтенсивного розвитку інформаційного суспільства система освіти зазнає суттєвих трансформацій. Особливо це стосується мистецької освіти, яка повинна не лише зберігати культурні традиції, а й реагувати на нові виклики, впроваджуючи інноваційні підходи до навчання. Польська мистецька освіта є прикладом поєднання глибоких гуманістичних засад із сучасними педагогічними технологіями, що робить її об'єктом зацікавлення з боку науковців та практиків у галузі педагогіки й мистецтва.

Актуальність проблеми зумовлена потребою в аналізі ефективних методів навчання, які сприяють формуванню творчої особистості, розвитку креативного мислення та художніх здібностей здобувачів освіти в мистецьких закладах. У контексті реформування освітньої системи в Україні особливо важливим є вивчення досвіду європейських країн, зокрема Республіки Польщі, яка демонструє позитивні результати в організації мистецької освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Корифеї польської педагогіки, що присвітили свої численні наукові праці обґрунтуванню впливу мистецтва на розвиток особистості

substantiating the influence of art on personality development (I. Wojnar, D. Kubinowski, M. Nowak, S. Popek, A. Czoniela, S. Schuman, and others), and to the education of teachers of fine arts (M.M. Tytko, U. Szuszczyk, B. Kunat). The historical and pedagogical aspect of art education has been analyzed in the works of W. Wołoszyn, J. Hajda, B. Nawroczyński, S. Suchodolski, B. Śliwerski, K. Józwiak, and others. Ukrainian scholars who have studied the system of Polish art education include O. Ivashko, I. Kolchenko, H. Nikolai, V. Pavlenko, S. Sysoeva, among others.

Aim of the research is to highlight the current pedagogical methods used in the system of art education in the Republic of Poland, to identify the specific features of the modern educational process in the field of art, and to reveal innovative practices developed in Poland.

Results and discussion. Art education in Poland has long-standing traditions and is based primarily on the theory of aesthetic education developed by Irena Wojnar (2000) [21], the works of Stefan Szuman, and the research of Stanisław Leon Popek (2010) [17].

Contemporary art education finds itself at the crossroads of understanding teaching within two frameworks: the traditional, transmission, and the modern one, which emphasizes innovation, openness, the ability to construct knowledge, accumulate experience, solve problems, and engage with the signs and symbols of contemporary culture.

Polish scholar Beata Kunat (2016), who studies the professional training of art teachers, stresses that education in the field of art is just as essential as in other areas of human activity. She further emphasizes that an important direction in the development of art education is visual education, particularly the visual arts [7].

There is no doubt that the visual arts are a crucial component of human cultural education: they broaden cognitive horizons, perform therapeutic and compensatory functions, enhance a number of psychological qualities, and stimulate thinking, memory, attention, and perception [3].

(І. Войнар, Д. Кубіновський, М. Новак, С. Попек, А. Чонжеля, С. Шуман та ін.), освіти вчителів образотворчого мистецтва (М. М. Титко, У. Шушчік, Б. Кунак). Історико-педагогічний аспект мистецької освіти проаналізовано в роботах В. Волошина, Я. Гайди, Б. Наврочинського, С. Суходільського, Б. Шліверського, К. Южиста та ін. Українські науковці, що досліджували систему польської мистецької освіти (О. Івашко, І. Колченко, Г. Ніколаї, В. Павленко, С. Сисоєва та ін.).

Мета статті полягає у висвітленні актуальних педагогічних методів, що використовуються в системі мистецької освіти Республіки Польща, виявленні особливостей сучасного освітнього процесу в галузі мистецтва та розкритті польської інноваційної практики.

Виклад основного матеріалу. Мистецька освіта в Польщі має давні традиції й базується, насамперед на теорії естетичної освіти Ірени Войнар (Irena Wojnar, 2000) [21], працях Стефана Шумана (Stefana Szumana) та дослідженнях Станіслава Леона Попека (Stanisława Leona Popka, 2010) [17].

Сучасна мистецька освіта знаходиться на перехресті осмислення викладання в контексті традиційному – трансмісійному та сучасному, в якому мова йде про інновації, відкритість, здатність конструювати знання, накопичувати досвід та розв'язувати проблеми, а також знайомству зі знаками та символами сучасної культури.

Польська вчена Беата Кунат (Beata Kunat, 2016), яка досліджує професійну підготовку учителів мистецтва наголошує, що освіта в галузі мистецтва є такою ж необхідною, як і в інших сферах людської діяльності. Окрім того, підкреслює вона, важливим напрямком діяльності у сфері мистецької освіти є візуальна освіта, зокрема образотворче мистецтво [7].

Не викликає сумнівів теза, що образотворче мистецтво є важливим компонентом культурної освіти людини, розширює її пізнавальний кругозір, виконує терапевтичну та компенсаторну функцію, покращує низку психологічних властивостей, активізує мислення, пам'ять, увагу та сприйняття [3].

Art and its influence on the individual – including through the freedom of expression in creativity – contributes to the development of imagination, which enables personal growth. Such an application of art is a complex task and a challenge for modern education of children and the younger generation.

In the 1970s, a new curriculum was developed in the Republic of Poland, based on contemporary assumptions of art pedagogy. The term "Visual Art Education" (*Edukacja plastyczna*), introduced in the 1960s, was replaced with the name "Visual Arts" (*Plastyka*). A novelty of this reform was the introduction of elements of art knowledge starting from the first grade of primary school [9: 22].

As a result of the educational reform of 1999-2000, a new integrated subject "Art" (*Sztuka*) was introduced, which combined "Music" (*Muzyka*) and "Visual Arts" (*Plastyka*).

However, in 2008, thanks to the cooperation between the Ministry of National Education and the Ministry of Culture and National Heritage, the compulsory teaching of Music and Visual Arts as separate school subjects was reintroduced. This became an important step toward improving the quality of cultural education for young Poles [19].

Polish scholars and educators have demonstrated that the experiment of merging artistic disciplines was unsuccessful. Unfortunately, a similar experiment continues in Ukrainian education.

International studies conducted within the framework of the Council of Europe show that the state of Polish school-based art education, particularly visual arts, is unsatisfactory [2]. Likewise, the report "Arts and Cultural Education at School in Europe" indicates that Poland does not meet the standards of the European Union in this regard. The low status of art education in Polish general education schools is further confirmed by other studies, which highlight the alarming phenomenon of devaluation of art subjects in the constantly reformed Polish school system, and above all, the underestimation of the importance of art education in the

Мистецтво, його вплив на особистість, у тому числі через свободу вираження у творчості, сприяють розвитку уяви, що дозволяє особистості удосконалюватись. Таке використання мистецтва є складним завданням і викликом для сучасної освіти дітей та молодого покоління.

У 1970-х роках у Республіці Польща була розроблена нова програма навчання, заснована на сучасних припущеннях художньої педагогіки. Назва "Образотворча мистецька освіта", запроваджена в 1960-х роках, була замінена назвою "Образотворче мистецтво" (*Plastyka*). Новизною стало введення елементів знань про мистецтво з першого класу початкової школи [9: 22].

За наслідками освітньої реформи 1999–2000 рр. було утворено новий інтеграційний предмет "Мистецтво" (*Sztuka*), який включав "Музику" (*Muzyka*) та "Образотворче мистецтво" (*Plastyka*).

Проте, у 2008 році, завдяки співпраці Міністерства національної освіти та Міністерства культури та національної спадщини, було повторно введено обов'язкове викладання окремо музики та образотворчого мистецтва до шкільних програм, що стало важливим кроком до покращення якості культурної освіти для молодих поляків [19].

Польські науковці та освітяни довели, що експеримент з об'єднання мистецьких дисциплін був невдалим, проте, в українській освіті подібний експеримент, на жаль, продовжується.

Міжнародні дослідження, проведені в рамках роботи Ради Європи, показують, що стан польської шкільної мистецької освіти, зокрема візуального мистецтва, є незадовільним [2]. Своєю чергою, звіт "Мистецька та культурна освіта в школах Європи" показує, що Польща не відповідає стандартам об'єднаної Європи в цьому відношенні. Низький статус мистецької освіти в польських загальноосвітніх школах підтверджують також інші дослідження, які демонструють тривожне явище знецінення мистецьких предметів у постійно реформованій польській школі й, перш за все, недооцінку важливості мистецької освіти у розвитку особистості учнів [8]. Мистецтво часто є занедбаним елементом в освітній практиці, оскільки

development of students' personalities [8]. Art is often a neglected element in educational practice, as art subjects in schools have been marginalized by educational policy, argues Mirosława Moszkowicz (2007) [12]. The professional prestige of art teachers is also in decline. Unfortunately, this tendency is also observed in Ukrainian art education.

Taking into account socio-cultural transformations, as well as changes in art and in creative and receptive attitudes, the tasks of art education are becoming increasingly complex [16: 213]. Consequently, the teacher of visual arts faces the necessity of constant personal development, the enhancement of general and pedagogical culture [15], and, as a result, continuous professional growth.

We agree with Urszula Szuścik (2021), who stated that "Art should use knowledge for the development of personality" [20: 20]. However, the modern globalized and technological world deprives children of the opportunity to express their unconscious individual creative potential. "This takes away their time for development and even makes them less intelligent" [20: 21]. Contemporary art education, in turn, is often based on copying, frequently resorting to stereotypical thinking about art, without being aware of it and without fostering the child's potential.

One way of addressing this problem is the experimental method of stimulating children's artistic creativity, which lies in the formation of the child's visual perception. "It is not about technical mastery of artistic skills, but rather about developing the child's experience from the standpoint of visual perception and applying this experience in artistic activity. The child's visual experience is formed through creating situations of perceiving given stimuli of a general nature, such as color (for example, red, blue, etc.), line, surface, and their free interpretation by the student, taking into account a specified visual quality" [20: 23].

In addition, the integration of verbal and visual activity plays an important role. Words help to restructure and develop the child's drawing. In the process of developing artistic creativity, the child

мистецькі предмети в школі були маргіналізовані освітньою політикою, вважає Мірослава Мошкович (Mirosława Moszkowicz, 2007) [12]. Професійний престиж вчителів мистецтва також знижується. На жаль ця тенденція спостерігається і в українській мистецькій освіті.

Ураховуючи соціокультурні зміни, зміни в мистецтві, у творчому та рецептивному ставленні завдання мистецької освіти ускладнюються [16: 213], а вчитель образотворчого мистецтва постає перед необхідністю постійного розвитку власної особистості, підвищення власної загальної та педагогічної культури [15] і, як наслідок, безперервного професійного розвитку.

Ми погоджуємось з думкою Уршули Шущік (Urszula Szuścik, 2021), що "Мистецтво повинно використовувати знання для розвитку особистості" [20: 20]. Проте, сучасний глобалізований та технологічний світ позбавляє дітей можливості проявити їхній неусвідомлений індивідуальний творчий потенціал. "Це забирає у них час на розвиток і навіть робить їх тупішими" [20: 21]. А сучасна мистецька освіта найчастіше базується на копіюванні, часто вдаючись до шаблонного мислення про мистецтво, не усвідомлюючи цього та не розвиваючи потенціал дитини.

Одним із розв'язання цієї проблеми є експериментальний метод стимулювання мистецької творчості дитини, який полягає у формуванні візуального сприйняття дитини. "Йдеться не про технічне опанування образотворчими навичками, а про розвиток досвіду дитини з позиції її візуального сприйняття та використання цього досвіду в художній діяльності. Візуальний досвід дитини формується в процесі створення ситуацій сприйняття заданих стимулів загального характеру, таких як колір (наприклад, червоний, синій тощо), лінія, площина, та їх вільної інтерпретації учнем з урахуванням заданої візуальної якості" [20: 23].

Окрім того, важливим є поєднання словесної та образотворчої діяльності. Слово допомагає реструктурувати та розвивати дитячий малюнок. У процесі

assimilates the principles of symbolic communication. From this follows the conclusion that educational programs for children should take into account the development and integration of a child's experience on the basis of education in the field of linguistic expression and imagery [20: 23].

The analysis of research approaches to children's artistic abilities makes it possible to identify the following tendencies: a) stimulation and interiorization of experience and the visual values formed as a result of it; b) manifestation of the development of higher mental functions in artistic activity; c) a specific form of the child's activity; d) one of the many forms of expressing the child's emotions; e) a nonverbal indicator of the child's creative development; f) the creation of an artistic sign; g) the relationship between the computer and the child's drawing [20: 23].

Based on these tendencies, we can determine the key methods that positively influence the development of students' artistic skills.

The learning situations created in the process of art education for children are grounded in general teaching methods. There are many definitions of methods, each of which has its right to exist. According to Krzysztof Kruszewski (1991), they are "(...) the activity of a teacher, by means of which he introduces information into the classroom and directs its flow" [9: 258]. In our opinion, a more precise definition was given by Tadeusz Mróz and Małgorzata Siwińska (2004): teaching methods are "(...) a verified and systematically applied set of actions of the teacher and students, consciously carried out using appropriate tools and conditions" [13: 167], which leads to achieving educational outcomes.

One of the most effective teaching methods in art education is learning through action. A child who learns to draw must have the opportunity to apply their knowledge in practice. In doing so, they study different techniques, acquire the ability to use them independently, and derive satisfaction from their own achievements.

розвитку художньої творчості дитина засвоює принципи знакової комунікації. Звідси випливає висновок, що слід замислитися над програмами для освіти дитини, які враховують проблему розвитку та інтеграції досвіду дитини на основі освіти в галузі лінгвістики слова та образу [20: 23].

Аналіз дослідницьких підходів до художніх здібностей дитини дозволяє виділити такі тенденції: а) стимулювання та інтеріоризація досвіду і сформовані у результаті них знань візуальні цінності дитини; б) прояв розвитку вищих психічних функцій у художній діяльності; в) специфічна форма діяльності дитини; г) одна з багатьох форм вираження переживань дитини; д) невербальний показник творчого розвитку дитини; е) створення мистецького знака; ж) комп'ютер і дитячий малюнок [20: 23].

На основі зазначених тенденцій визначимо ключові методи, які позитивно впливають на розвиток художніх навичок учнів.

Навчальні ситуації, створені в процесі мистецької освіти для дітей, ґрунтуються на загальних методах навчання. Існує багато визначень методів, але кожне з них має право на існування. За Кшиштофом Крушевським (Krzysztof Kruszewski, 1991), це "(...) діяльність вчителя, за допомогою якої він вводить інформацію в клас і спрямовує її потік" [9: 258]. На нашу думку, більш коректне визначення дане Тадеушем Мрузом і Малгожатою Сівінською (Tadeusz Mróz, Małgorzata Siwińska, 2004): методи навчання – це "(...) перевірений і систематично застосований комплекс дій вчителя та учнів, що здійснюються свідомо, використовуючи відповідні засоби та умови" [13: 167], що веде до досягнення освітніх результатів.

Одним із найефективніших методів навчання в мистецькій освіті є навчання через дію. Дитина, яка вчиться малювати, повинна мати можливість застосовувати свої знання на практиці. Завдяки цьому вона вивчає різні техніки, здатна використовувати їх самостійно та отримує задоволення від власних досягнень.

При виборі методів вирішальним є суттєвий фактор пізнання, а саме мислення та дія. Тому ознайомлення дітей

To choose the methods, the essential factor of cognition, namely thinking and action, is decisive. Therefore, the introducing of the children to art should be based on two groups of teaching methods:

1. The methods of assimilation of knowledge (providing).

2. The methods of independent acquisition of knowledge about art by students [13: 167].

In the first group, the dominant methods are: the demonstration, the description, the observation and narration, usually they occur in a combined form.

The group of methods of independent acquisition of knowledge about art by students consists of the problem and practical methods. The classical problem method obliges the teacher who teaches children art to create the problem situations that will motivate them to ask questions about it.

The practical method, on the contrary, covers a whole range of activities between the teacher and students, leading to knowledge of art and creativity in it [6].

The use of valorization methods ("valorization", from the French *valorisation; valoir* – "to value, approach"), including the impressive and expressive methods, is also of great importance in school art education. Impressive methods "reduce to the organization of participation in the correspondingly expressed values: social, moral, aesthetic and scientific" [11: 84], while expressive methods involve the organization by the teacher of situations in which students themselves create or reproduce the given values, expressing themselves through them and simultaneously experiencing them. The examples are the active participation of students in a school performance as *epu* actors, set designers, directors, audience organizers or even authors of simple stage works, or the creation of a painting, sculpture, short film, organization of an exhibition of student works, staging historical events, happenings or psychodrama. "The diversity of forms of demonstrating values contributes to the identification with values that deserve the choice" [11: 84].

з мистецтвом має базуватися на двох групах навчальних методів:

1. Методи асиміляції знань (надання).

2. Методи самостійного здобуття учнями знань про мистецтво [13: 167].

Домінантними методами в першій групі є: демонстрація, опис, спостереження та розповідь, зазвичай вони відбуваються в комбінованій формі.

Група методів самостійного здобуття учнями знань про мистецтво складається з проблемного та практичного методів. Класичний проблемний метод зобов'язує вчителя, який навчає дітей мистецтву, створювати проблемні ситуації, які мотивуватимуть їх ставити запитання про нього.

Практичний метод, навпаки, охоплює цілий спектр діяльності між вчителем та учнями, що ведуть до пізнання мистецтва та творчості в ньому [6].

Використання методів валоризації ("валоризація", від фр. *valorisation; valoir* – «цінувати, підходити»), включаючи імпресивні та експресивні методи, також має велике значення в шкільній мистецькій освіті. Імпресивні методи "зводяться до організації участі у відповідно виражених цінностях: соціальних, моральних, естетичних та наукових" [11: 84], тоді як експресивні методи передбачають організацію вчителем ситуацій, у яких учні самі створюють або відтворюють задані цінності, виражаючи себе через них та одночасно переживаючи їх. Прикладами є активна участь учнів у шкільній виставі як акторів, сценографів, режисерів, організаторів аудиторії чи навіть авторів простих сценічних творів, або створення картини, скульптури, короткометражного фільму, організація виставки учнівських робіт, постановка історичних подій, хепенінгу чи психодрами. "Різноманітність форм демонстрації цінностей сприяє ідентифікації з цінностями, які заслуговують на вибір" [11: 84].

Методи валоризації дозволяють дітям мати прямий контакт з мистецтвом, викликаючи не лише цікавість та інтерес, а й позитивне мислення про його роль у культурі в найширшому сенсі. Це узгоджується з принципом, що діти найімовірніше дізнаються про те, що їм

The valorization methods allow children to have direct contact with art, provoke not only curiosity and interest, but also positive thinking about its role in culture in the broadest sense. This is consistent with the principle that children are most likely to learn about what is closest to them, what they can see and experience.

To develop students' creativity, Polish schools use the intuitive drawing method. For example, in music classes, children are asked to draw a composition intuitively. This method helps enrich their artistic experience, improve their imaginative vision of objects, and master elements of graphic or painting techniques and accessible creative activities [22: 125].

Another important method is group projects. In art education, group projects are an excellent tool for developing artistic skills. Working in a group allows students to exchange ideas, learn from each other, and collaborate on a large project. Additionally, group projects also teach teamwork, negotiation, and communication, which are essential skills in art [1]. It is important to note that group art projects are implemented both in school and in extracurricular activities.

Here are a few examples of school projects by Polish educators Natalia Mrozkowiak and Marta Ipczyńska.

Educational and Art Project "What Do Artworks Tell Us?" (*Co mówią do nas dzieła sztuki?*). This project aims to develop students' cultural competencies, involves active participation in cultural and artistic life, and the ability to independently analyze artworks. The project consists of several stages, during which students must complete tasks both in groups and individually. Stage I: Students in groups prepare a presentation about a chosen artistic or cultural institution in their city or district.

Stage II: Each student individually writes a contest entry about a chosen artwork they saw during their visit to a cultural institution.

Stage III: This stage involves evaluating the works, announcing the contest

найближче, що вони можуть побачити та пережити.

З метою розвитку креативності учнів у польських школах застосовують метод інтуїтивного малювання. Наприклад, на уроках музики пропонують дітям намалювати композицію інтуїтивно. Цей метод дозволяє збагатити досвід художньої творчості, удосконалити образне бачення об'єктів, опанувати елементами графічної або живописної техніки та доступними способами творчої діяльності [22: 125].

Ще одним важливим методом є виконання групових проєктів. У мистецькій освіті групові проєкти є чудовим інструментом для розвитку художніх навичок. Робота в групі дозволяє учням обмінюватися ідеями, навчатися один в одного та працювати разом над виконанням великого проєкту. Окрім того, групові проєкти також навчають співпраці в команді, веденню переговорів та комунікації, що є важливими навичками в мистецтві [1].

Важливо зазначити, що групові мистецькі проєкти запроваджують як у школі, так і в позашкільній діяльності.

Пропонуємо декілька прикладів шкільних проєктів польських освітян Наталії Мрозков'як і Марти Іпчинської (Natalia Mrozkowiak, Marta Ipczyńska).

Освітньо-мистецький проєкт "Про що розповідають нам твори мистецтва?" (*Co mówią do nas dzieła sztuki?*). Запропонований проєкт має на меті розвиток культурних компетенцій учнів, передбачає активну участь у культурному та мистецькому житті, а також здатність самостійно аналізувати твори мистецтва. Проєкт складається з кількох етапів, протягом яких учні повинні виконувати завдання як у рамках групової, так й індивідуальної роботи. I етап: учні в групах готують презентацію про обраний ними мистецький або культурний заклад у своєму місті, районі. II етап: кожен учень індивідуально пише конкурсну роботу про обраний твір мистецтва, який він переглянув під час відвідування культурного закладу. На III етапі відбувається оцінювання робіт, оголошення результатів конкурсу та нагородження переможців, а також, за

results, and rewarding the winners. Optionally, the results or winning works may be published in the school bulletin or on the school's website [18].

Educational Project "Art Around Us" (*Sztuka wokół nas*). The goal of this project is to engage students with the aesthetics of their surroundings by identifying examples of art in urban spaces and highlighting the connections between visual arts and other fields of culture and art. To conclude the project, students will prepare an exhibition of their own works created during their participation.

Student tasks: 1. Students are divided into three groups. Each group carries out an assigned task during a class trip to a neighborhood or nearby city: (group I: Photographs or draws interesting sculptures and decorations, such as benches, lampposts, gates, etc.; group II: Photographs or draws interesting buildings; group III: Photographs or draws interesting frescoes, murals, mosaics, etc.). 2. All students organize an exhibition of the photos and illustrations created during the excursion [18].

Małgorzata Kłosińska-Pułka's Project "Virtual Museum of Imagination" (*Wirtualne muzeum wyobraźni*). To implement this project, participants are divided into three groups.

Group 1: "Museum Organization". Based on a real or virtual museum visit, students will create a list of necessary elements for creating a museum. They will then split into sub-groups: one will be responsible for the project's IT implementation (in collaboration with a subject-matter teacher) and organizing temporary exhibitions in the virtual museum using Facebook or another social media platform.

Group 2: "Art Selection". Participants will propose names of artists and titles of works that could be exhibited in the "Virtual Museum of Imagination" (based on conversations with classmates, parents, and teachers). After reviewing the proposals and organizing them by art form, students will prepare a multimedia presentation showcasing their exhibition concepts using the selected examples.

бажанням, публікація результатів конкурсу або переможних робіт у шкільному бюлетені або на вебсайті школи [18].

Освітній проєкт "Мистецтво навколо нас" (*Sztuka wokół nas*). Метою проєкту є залучення учнів до естетики їхнього оточення шляхом виявлення прикладів мистецтва в міських просторах та підкреслення зв'язків між образотворчим мистецтвом та іншими галузями культури та мистецтва. На завершення проєкту учні підготують виставку власних робіт, створених під час участі в проєкті. Завдання для учнів: 1. Учнів поділяють на три групи. Кожна група виконує доручене завдання під час класної екскурсії до району або найближчого міста (група I – фотографує або малює цікаві скульптури та прикраси, такі як лавки, ліхтарні стовпи, ворота тощо; група II – фотографує або малює цікаві будівлі; група III – фотографує або малює цікаві фрески, мурали, мозаїки тощо). 2. Усі учні організовують виставку фотографій та ілюстрацій, зроблених під час екскурсії [18].

Для реалізації проєкту Малгожати Клошинської-Пулка (Małgorzata Kłosińska-Pułka) «Віртуальний музей уяви» (*Wirtualne muzeum wyobraźni*) потрібно розділити учасників проєкту на три групи. Група 1 відповідає за "організацію музею". На основі екскурсії до музею (реальної чи віртуальної) учні розроблять перелік необхідних елементів для створення музею. Вони поділяться на групи – одна буде відповідальною за ІТ-впровадження проєкту (у співпраці з учителем-предметником) та організацію тимчасових виставок у віртуальному музеї за допомогою Facebook або іншої платформи соціальних мереж. Друга група займається вибором творів мистецтва. Учасники пропонують імена художників та назви робіт, які можна було б виставити у Віртуальному музеї уяви (на основі розмов з однокласниками, батьками та вчителями). Після розгляду пропозицій та їх упорядкування за видами мистецтва учні готують мультимедійну презентацію, в якій вони представляють концепції виставки, використовуючи відібрані приклади. Учасники третьої групи

Group 3: "Justifying the Selection". Students will perform a series of editorial exercises to justify the selection of specific works for display in the "Virtual Museum of Imagination". Based on their peers' work, the team will create a final catalog of works, including descriptions and justifications for their choices. The catalog should be available in both electronic and print versions and should include illustrations. The museum can feature artworks not only from around the world but also from the local region [18].

In extracurricular activities, art projects organized by museums and cultural centers are very popular.

For example, the Museum of Contemporary Art in Krakow (MOCAK) offers the "Children's Museum" project. The museum's website states: "The goal of the Children's Museum project is to develop the ability to be active participants in the world of art. We believe that such an attitude can be developed by teaching young viewers to interact with artworks, fostering a desire to create and an awareness of different artistic techniques, helping children understand the mechanisms that govern the art world, and allowing them to communicate with various people responsible for its functioning" [14].

The Museum's multi-stage project introduces children to the world of art through a series of master classes, events, art collecting, and workshops with artists: "Summer at MOCAK", "Playing with Books", "Master Classes with Artists", and "Exhibitions of Children's Works" are just a few examples of this institution's offerings [14].

The Małopolska Cultural Center in Nowy Sącz offers a series of creative events, such as "Summer Art" with workshops for children and people of all age groups, plein-air painting, architectural plein-air workshops for youth, and more. Polish teachers in schools also do an excellent job of leading numerous interest groups and participating in art projects [5].

Modern art education is unimaginable without the use of technology. The use of

обґрунтовують вибір творів мистецтва. Учні виконують серію редакційних вправ, щоб обґрунтувати вибір конкретних робіт для показу у Віртуальному музеї уяви. На основі робіт своїх однолітків команда створює остаточний каталог робіт, включаючи описи та обґрунтування свого вибору. Каталог має бути доступний як в електронному, так і в друкованому варіантах. Варто також врахувати ілюстрації. Музей може містити твори мистецтва не тільки з усього світу, а й з регіону [18].

У позашкільній діяльності популярними є мистецькі проєкти, які організовують музеї та культурні центри.

Наприклад, Музей сучасного мистецтва у Кракові (*Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie* (MOCAK) пропонує проєкт "Дитячий музей". На сайті музею зазначено: "Мета проєкту Дитячого музею – розвинути здатність бути активними учасниками світу мистецтва. Ми вважаємо, що таке ставлення можна розвинути, навчаючи юних глядачів взаємодіяти з творами мистецтва, розвиваючи бажання творити та усвідомлення різних художніх технік, допомагаючи дітям зрозуміти механізми, що керують світом мистецтва, та дозволяючи їм спілкуватися з різними людьми, відповідальними за його функціонування" [14].

Багатоетапний проєкт Музею знайомить дітей зі світом мистецтва через серію майстер-класів, заходів, колекціонування творів мистецтва та воркшопів з художниками: "Літо в MOCAK", "Гра з книгами", "Майстер-класи з художниками", "Виставки дитячих робіт" – це лише кілька прикладів пропозицій цього закладу [14].

Малопольський культурний центр у Новому Сончу (*Małopolskie Centrum Kultury w Nowym Sączu*) пропонує серію творчих заходів, таких як "Літнє мистецтво" – з майстер-класами для дітей та людей всіх вікових груп, пленерним живописом, архітектурними пленерними майстер-класами для молоді тощо. Польські вчителі у школах також чудово справляються з роботою, керуючи численними групами за інтересами та долучаються до мистецьких проєктів [5].

modern tools like computers, tablets, applications, and graphic programs allows for the development of students' creative abilities. Thanks to them, they can create digital artworks and use various tools that facilitate the creative process. The integration of technology into education also allows for the development of communication skills through the ability to publish their work online [1].

Multimedia is an integral part of our lives today, so it's appropriate to use it in art education as well. Film, photography, music, and animation are just a few of the many art forms that can be included in the curriculum. Thanks to them, students have the opportunity to explore different artistic movements and experiment with their own projects. The use of multimedia also allows for the development of students' technological skills, as stated by Przemysław Andrzejewicz (2021) [1].

Innovative and effective learning in art education using e-learning methods includes the use of virtual reality. The adapting of communication methods to those ones that currently used by young people is an important reason for introducing of the virtual environments into the art education. [10: 198]. A virtual reality environment, available on platforms such as Second Life, for example, encourages collaborative activity and active participation, where students act as creators and co-creators rather than passive recipients of knowledge. A learning environment created in Second Life allows for all types of learning: active experience, reflective observation, forming abstract hypotheses, and active experimentation, which in turn stimulates creativity and creative thinking [10: 199].

Art and creativity are individual in nature, requiring each student-creator to discover their own "techniques", "methods", and ways of acting and finding inspiration. To stimulate artistic imagination, the following techniques can be used: exercises in creating analogies; exercises on the skillful and original use of familiar objects; exercises on illustrating

Сучасну мистецьку освіту неможливо уявити без застосування технологій. Використання сучасних інструментів, таких як комп'ютери, планшети, додатки та графічні програми, дозволяють розвивати творчі здібності учнів. Завдяки їм вони можуть створювати цифрові витвори мистецтва та використовувати різні інструменти, що сприяють творчому процесу. Впровадження технологій в освіту також дозволяє розвивати комунікативні навички завдяки можливості публікувати свої роботи онлайн [1].

Мультимедіа є невіддільною частиною нашого життя сьогодні, тому доцільно використовувати її й у мистецькій освіті. Кіно, фотографія, музика та анімація – це лише деякі з багатьох форм мистецтва, які можна долучити до навчання. Завдяки їм учні мають можливість знайомитися з різними мистецькими напрямками та експериментувати з власними проектами. Використання мультимедіа також дозволяє розвивати технологічні навички учнів, стверджує Пшемислав Анджейєвіч (Przemysław Andrzejewicz, 2021) [1].

Інноваційне та ефективне навчання в мистецькій освіті з використанням методів електронного навчання – це використання віртуальної реальності. Важливою причиною впровадження віртуального середовища в мистецьку освіту є адаптація методів комунікації до тих, що зараз використовуються молоддю [10: 198]. Середовище віртуальної реальності, доступне на платформах, наприклад, як *Second Life*. Принципи *Second Life* заохочують спільну діяльність та активну участь, де учні виконують роль творців та співторців, а не пасивних одержувачів знань. Навчальне середовище, створене в *Second Life*, дозволяє використовувати всі види навчання: активний досвід, рефлексивне спостереження, формування абстрактних гіпотез та активне експериментування, що, своєю чергою, стимулює креативність та творче мислення [10: 199].

Мистецтво та творчість мають індивідуальний характер, що вимагає від кожного учня-творця відкриття власних "технік" та "методів", а також способів дій та натхнення. Для стимулювання

abstract concepts; exercises on distant association; exercises on finding similarities and differences between objects or concepts; exercises on creating concepts that do not exist; drawing imaginary figures; exercises on repeatedly defining the same theme until the possibility of creating new solutions is completely exhausted [10: 200].

Małgorzata Łuszczak and Remigiusz Kopoczek (2010) propose the *e-mobius* project, developed at the Institute of Art of the University of Silesia with the support of scholars from the Institute of Psychology, to work on the use of virtual environments in e-learning solutions. The project's goal is to develop and test a virtual learning method, with the main objective being the use of cooperative learning based on role-playing principles aimed at stimulating spatial imagination and artistic creativity [10: 200].

The project is implemented in three phases:

Phase One: Preparation and testing of visual and technical elements that ensure navigation in the virtual environment. Individuals performing their tasks remain remote from each other (virtual teams).

Phase Two: Preparing participants (students and teachers) to use the new educational method – *e-mobius* and familiarizing them with the opportunities offered by the Second Life environment. The experiment participants must master basic competencies in this area, including the ability to log in to Second Life, knowledge of creating their own avatar, and the ability to navigate this environment. Navigation in Second Life involves not only controlling one's avatar in three-dimensional space but also teleportation, which allows movement between individual servers that simulate islands and create the virtual reality. The ability to create and modify one's own creations is an important skill that participants must master at this stage. The fact that each participant can independently create and modify the surrounding space is a key feature of the environment [10: 201].

The third and final phase of the project was the practical testing of the platform

художньої уяви можна використовувати такі техніки: вправи на створення аналогій; вправи на вмиле, оригінальне використання знайомих предметів; вправи на ілюстрування абстрактних понять; вправи на віддалену асоціацію; вправи на пошук подібностей та відмінностей між об'єктами чи поняттями; вправи на створення понять, що не існують; малювання уявних фігур та вправи на багаторазове визначення тієї ж теми, доки можливість створення нових рішень не буде повністю вичерпана [10: 200].

Малгожата Лушчак, Ремігіуш Копочек (Małgorzata Łuszczak, Remigiusz Kopoczek, 2010) пропонують проєкт *e-mobius*, розроблений в Інституті мистецтв Сілезького університету (*Instytutu Sztuki Uniwersytetu Śląskiego*) за підтримки вчених з Інституту психології, для роботи над використанням віртуальних середовищ у рішеннях для електронного навчання. Метою проєкту є розробка та тестування методу віртуального навчання, основною метою якого є використання кооперативного навчання на основі принципів рольових ігор, спрямованих на стимулювання просторової уяви та художньої творчості [10: 200].

Проєкт здійснюється в три фази. Перша фаза: підготовка та тестування візуальних і технічних елементів, що забезпечують навігацію у віртуальному середовищі. Особи, які виконують свої завдання, залишаються віддаленими один від одного (віртуальні команди).

Друга фаза проєкту: підготовка учасників (студентів та вчителів) до використання нового освітнього методу – *e-mobius* та ознайомлення їх з можливостями, що пропонуються середовищем *Second Life*. Учасники експерименту повинні опанувати базові компетенції в цій галузі, включаючи вміння входити в *Second Life*, знання про створення власного аватара та вміння орієнтуватися в цьому середовищі. Навігація в *Second Life* передбачає не лише керування своїм аватаром у тривимірному просторі, але й телепортацію, яка дозволяє переміщатися між окремими серверами, які імітують острови та створюють віртуальну реальність. Важливою навичкою, якою

and the e-mobius method. This stage involved verifying the effectiveness and results of the method in real-world conditions. E-mobius can not only lead to changes in behavior (different ways of acting) but also influences attitudes at the individual, interpersonal, and social levels for both teachers and students. It can represent a modified or even new form of interaction.

Additionally, there are a number of methods for using multimedia in art education. For example: Interactive Art Installations: Using various technologies like video projections, sound, light, and sensors. Digital Painting and Sculpture: Creating digital paintings and sculptures that can be displayed on computer screens, tablets, or televisions. Animation and Film: Using different methods, such as computer animation, special effects, and video editing. Virtual Reality (VR) and Augmented Reality (AR) Art: New artworks that are perceived with special glasses or mobile devices, allowing for a completely new artistic experience. Sound Art and Music: Multimedia allows for experimenting with different sounds, instruments, and recording techniques, leading to the creation of new forms of sound art.

Since art education is based on developing students' creative abilities, it is important for the teacher to use methods that encourage the development of imagination and experimentation with different art forms. Independent thinking and self-expression are crucial for developing artistic skills. Therefore, it is important to give students the freedom to choose their themes and forms of creativity in the learning process.

Conclusions and research perspectives. The study of modern teaching methods in Polish art education is important both for deepening scientific understanding of innovative pedagogical practices and for developing practical recommendations to improve the educational process in Ukrainian art institutions.

учасники повинні опанувати на цьому етапі, є здатність створювати та змінювати власні творіння. Ключовою особливістю середовища є те, що кожен учасник може самостійно створювати та змінювати навколишній простір [10: 201].

Третьою і завершальною фазою проєкту стало практичне випробування платформи та методу *e-mobius*. Цей етап перевірки ефективності та результативності методу в реальних умовах. *E-mobius* може не лише призвести до змін у поведінці (різні способи дії), але й впливає на ставлення на індивідуальному, міжособистісному та соціальному рівнях як викладачів, так і студентів. Він може являти собою модифіковану або навіть нову форму взаємодії.

Окрім того, існує низка методів застосування мультимедіа в мистецькій освіті. Наприклад, створення інтерактивних мистецьких інсталяцій (із застосуванням різних технологій, таких як відеопроєкції, звук, світло, сенсори); цифровий живопис та скульптура (творення цифрових картин та скульптур, які можна відображати на екранах комп'ютерів, планшетів або телевізорів); анімація та кіно (використання різних методів, таких як комп'ютерна анімація, спецефекти та відеомонтаж); віртуальне мистецтво (VR) та мистецтво доповненої реальності (AR) (нові твори мистецтва, які сприймаються за допомогою спеціальних окулярів або мобільних пристроїв, що дозволяє отримати абсолютно новий художній досвід); звукове мистецтво та музика (мультимедіа дозволяє експериментувати з різними звуками, інструментами та техніками запису, що призводить до створення нових форм звукового мистецтва) тощо.

Оскільки мистецька освіта базується на розвитку творчих здібностей учнів, важливо, щоб вчитель використовував методи, що заохочують розвиток уяви та експериментування з різними художніми формами. Самостійність мислення та самовираження має вирішальне значення для розвитку художніх навичок. Тому важливо надавати учням свободу у виборі тем та форм творчості в навчальному процесі.

Висновки та перспективи досліджень. Дослідження сучасних методів навчання у польській мистецькій

Modern teaching methods in art education provide an opportunity to develop students' artistic skills through practice, the use of technology, the development of creativity, group projects, multimedia, and more. Thanks to these modern methods, students have the opportunity to acquire valuable artistic skills that will be useful in their future lives.

In our opinion, it is important for Ukrainian educators to more actively involve young people in projects developed in collaboration with art museums. This will allow students to gain new experiences from interacting with art, to more deeply understand and interpret artworks, to develop aesthetic taste, and to engage with the national and world artistic heritage.

освіті є важливим, як з погляду поглиблення наукових уявлень про інноваційні педагогічні практики, так і для розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення навчального процесу у вітчизняних мистецьких освітніх закладах.

Сучасні методи навчання в мистецькій освіті надають можливість розвивати художні навички учнів через практику, використання технологій, розвиток креативності, групові проекти, мультимедіа тощо. Завдяки цим сучасним методам учні мають можливість здобути цінні художні навички, які стануть у пригоді в їхньому майбутньому житті.

На нашу думку, важливо українським освітянам більш активно долучати молодь до проєктів, розроблених у співпраці з художніми музеями, що дозволить учням отримати новий досвід від спілкування з мистецтвом, глибше зрозуміти та інтерпретувати твори мистецтва, розвивати естетичний смак та долучитись до національної та світової художньої спадщини.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Andrzejewicz, P. (2021). *Nowoczesne metody nauczania w edukacji artystycznej* [Modern teaching methods in art education]. Retrieved from: <http://mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/uczniowie-i-studenci/przedmioty-artystyczne> [in Polish].
2. Bamford, A. (2009). *The Wow Factor: Global Research Compendium on the Impact of the Arts in Education*. New York. Retrieved from: <https://surl.li/lwdmon> [in English].
3. Bębenek, B. (2006). Rola i miejsce edukacji artystycznej w działaniach profilaktyczno-terapeutycznych nauczyciela przedmiotu "sztuka" w szkole podstawowej [The role and place of art education in the preventive and therapeutic activities of the teacher of the subject "art" in elementary school] [w:] J. Wuttke, M. Kisiel (red.), *Wychowanie estetyczne w edukacji i wspomaganiu rozwoju dzieci i młodzieży*. Myslowice, 128 [in Polish].
4. Bugajska-Bigos, I. (2021). Edukacja artystyczna w Polsce. Perspektywy rozwoju edukacji przez sztuki wizualne. *Sztuka a edukacja – relacje, inspiracje, perspektywy*, 102-111. Retrieved from: <https://repozytorium.ur.edu.pl/server/api/core/bitstreams/05b724e7-52e4-4f26-80e3-98d0f2a94499/content> [in Polish].
5. Drejer, F. (2017). *Podstawy edukacji artystycznej w nauczaniu wczesnoszkolnym*. Jelenia Góra, 114. Retrieved from: https://www.dbc.wroc.pl/Content/36531/drejer_podstawy_edukacji.pdf [in Polish].
6. *Edukacja*. (n.d). Małopolskie Centrum Kultury. Retrieved from: <http://mcksokol.pl/edukacja> [in Polish].
7. Kunat, B. (2016). *"Spełnieni ale niedoceniani". Rozwój zawodowy nauczycieli plastyki* ["Fulfilled but Underappreciated". Professional development of art teachers]. Białystok, 255 [in Polish].
8. Krajewski, M., & Schmidt, F. (2014). Raport końcowy z badań nad procesem wprowadzania nowej podstawy programowej z plastyki i muzyki [Final report on research

on the process of introducing the new core curriculum in art and music]. *Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego*. Poznań. Retrieved from: <http://mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/uczniowie-i-studenci/przedmioty-artystyczne> [in Polish].

9. Kruszewski, K. (1991). *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa [in Polish].

10. Łuszczak, M., & Kopczek, R. (2010). *Rzeczywistość wirtualna w edukacji artystycznej [Virtual Reality in Art Education]*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 35 (2), 197-205. Retrieved from: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=4872> [in Polish].

11. Małoszewski, R. (2001). Teatr lalkowy jako waloryzacyjna metoda kształtowania twórczych kompetencji uczniów w edukacji zintegrowanej (w:) K. Kraszewski (red.) *Elementy techniki i sztuki w edukacji regionalnej dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*. Kraków: Wyd. Akademia Pedagogiczna [in Polish].

12. Moszkowicz, M. (2007). Edukacja estetyczna i artystyczna a przemiany w kulturze [Aesthetic and art education and cultural change] [w:] A.M. Żukowska (red.). *Sztuka – Edukacja – Współczesność*. Lublin, 257 [in Polish].

13. Mroz, T., & Siwińska, M. (2004). *Proces kształcenia*. Zielona Góra: Wyd. ORGANON, 283 [in Polish].

14. Pikała, A. (2008). *Dokształcanie, doskonalenie zawodowe nauczycieli powszechnego wychowania estetycznego w kontekście potrzeb i uwarunkowań społeczno-kulturalnych [Further training, in-service training of teachers of general aesthetic education in the context of socio-cultural needs and conditions]*. Łódź, 51 [in Polish].

15. Pola, A. (1990). Miejsce plastyki w edukacji permanentnej [The place of the visual arts in permanent education]. *Plastyka w Szkole*, nr 5, 211-214 [in Polish].

16. Popek, S.L. (2010). *Psychologia twórczości plastycznej*. Kraków: Impuls, 22 [in Polish].

17. *Przykładowe projekty*. (n.d). Nowa era. Retrieved from: <https://projektanciedukacji.pl/archiwum-projektow/przykladowe-projekty> [in Polish].

18. Szuścik, U. (2021). Sztuka i plastyka w nowoczesnym nauczaniu [Art and visual arts in modern teaching]. *Magazyn polskiej akademii nauk*. 3/67/2021, 20-23 [in Polish].

19. Wojnar, I. (2000). *Humanistyczne intencje edukacji*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie "Żak", 239 [in Polish].

20. Pavlenko, V. (2020). Khudozhnia osvita uchniv u pochatkovii shkoli Polshchi. [Art education in primary school in Poland]. *Ukrainska polonistyka. Vypusk 18. Pedahohichni doslidzhennia – Ukrainian Polish Studies. Issue 18. Pedagogical Studies*, 120-126 [in Ukrainian].

Received: July 09, 2025
Accepted: August 04, 2025